

Janosz-Biskupowa, Irena

Chronologia zjazdów stanów Prus Królewskich w latach 1466-1492

Acta Universitatis Nicolai Copernici. Historia 9 (58), 113-131

1973

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zakład Archiwistyki

Irena Janosz-Biskupowa

CHRONOLOGIA ZJAZDÓW STANÓW PRUS KRÓLEWSKICH W LATACH 1466—1492

Zarys treści. Stan badań nad chronologią sejmów i sejmików w Polsce. Potrzeba opracowania chronologii zjazdów i sejmików Prus Królewskich z lat 1466—1492 oraz trudności wynikające z luk w bazie źródłowej. Zestawienie zjazdów.

W związku z nasileniem w ostatnim czasie badań nad parlamentaryzmem, w tym oczywiście nad zgromadzeniami stanowymi, wypłynął problem opracowania ich chronologii. Wagę zagadnienia widział już W. Konopczyński, wydając w 1948 r. *Chronologię sejmów polskich 1493—1793*¹, uzupełnioną następnie przez Z. Radwańskiego² i H. Olszewskiego³. W 1968 r. B. Sobol w swojej rozprawie o sejmie i sejmikach na Mazowszu opracował również ich chronologię dla lat 1455—1528⁴. Na wrześniowej konferencji historyków prawa w Kołobrzegu w 1972 r. również bardzo silnie podkreślano konieczność opracowania chronologii sejmów walnego, sejmików prowincjonalnych i ziemskich. Warto więc podjąć też próbę opracowania chronologii zjazdów stanów i sejmiku generalnego Prus Królewskich w latach 1466—1772. Do chronologii sejmiku generalnego Prus Królewskich w latach 1526—1772 zbierał materiały J. Gerlach, ale dotąd nie ogłosił ich drukiem. W tej sytuacji wydawało się pożyteczne podjęcie próby ustalenia chronologii zjazdów stanów Prus Królewskich w pierwszym ćwierćwieczu ich działalności, za czasów Kazimierza Jagiellończyka (1466—1492), gdy nie stanowiły one jeszcze sejmiku generalnego.

Niniejsze opracowanie traktujemy jako wstęp do dyskusji nad me-

---

¹ W. Konopczyński, *Chronologia sejmów polskich 1493—1793*, Kraków 1948.

² Z. Radwański, *Uzupełnienie do chronologii sejmów polskich*, Czasopismo prawno-historyczne, t. 2, 1949.

³ H. Olszewski, *Nowe materiały do chronologii sejmów polskich*, Czasopismo prawno-historyczne, t. 9, 2/1957.

tdą opracowywania tego problemu (o czym niżej). Przydatność natomiast takich właśnie badań wychodzi bardzo jasno. Konkretnie dla lat 1466—1492, a więc 25-letniego okresu, zdołano ustalić 111 zjazdów. Zebrano i uporządkowano też materiał, który przydatny będzie w dalszych badaniach. I tak na jego podstawie odpowiedzieć już można na pytania, dotyczące częstotliwości obrad (średnio 4—5 zjazdów rocznie), ich miejsca i czasu trwania. Jednakże najważniejsze wydają się materiały, które pozwolą na ustalenie składu osobowego reprezentacji stanowej na zjazdach, a zwłaszcza powołanej do życia jeszcze w 1454 r. Rady Pruskiej. Z pewnością na podstawie zestawień stwierdzić można, iż należeli do niej wojewodowie i kasztelanowie oraz przedstawiciele trzech wielkich miast pruskich Torunia, Elbląga i Gdańska. Od początku występował w Radzie biskup chełmiński, natomiast sprawa udziału biskupa warmińskiego — późniejszego prezesa stanów — przechodziła różne koleje w wyniku targów Mikołaja Tungena i Łukasza Watzenrodego z królem polskim. W Radzie często pojawiali się opaci pelpliński i oliwski oraz przedstawiciele obu kapituł chełmińskiej i warmińskiej, którzy — według dotychczasowych opinii — znikają w okresie późniejszym z Rady Pruskiej.

Zebrany materiał stanowić też może podstawę do badań nad rozgraniczeniem zjazdu ogółu stanów od zjazdów Rady Pruskiej. Wyniki skonfrontować trzeba będzie z tezą K. Górskiego o aktywizacji przedstawicielstwa szlachty dopiero w końcu lat osiemdziesiątych XV w.⁵

Opracowanie *Chronologii* oparte zostało o wydawnictwa aktów stanów Prus Królewskich F. Thunerta⁶ i M. Miskupa—K. Górskiego⁷. Po przeanalizowaniu wspomnianych wyżej opracowań W. Konopczyńskiego i B. Sobola postanowiono zmienić kwestionariusz pytań, dostosowując go do materiału, który stanowił podstawę niniejszej pracy. Wobec braku wiadomości o zjazdach, poprzedzających zjazd generalny oraz o marszałku izby poselskiej, trzeba było sprawy te, występujące w *Chronologii*, opuścić. Również wykształcające się dopiero formy pracy kancelaryjnej nie pozwoliły na wydobycie uchwał, podjętych na zjazdach. Rozszerzono natomiast informacje o uczestnikach obrad. Odmienne niż w *chronologii* sejmów mazowieckich nie cytowano dat w brzmieniu ory-

⁴ B. Sobol, *Sejm i sejniki ziemskie na Mazowszu Książęcym*, Warszawa 1968.

⁵ K. Górski, *Rozwój życia stanowego Prus Królewskich po wojnie trzydziestoletniej w latach 1466—1479*, *Zapiski Historyczne*, t. 31, 3/1966, s. 119.

⁶ *Acten der Ständetage Preussens Königlichen Anteils*, wyd. F. Thunert, Bd. I Danzig 1896 (cyt. dalej Thunert).

⁷ *Akta Stanów Prus Królewskich*, t. 1—2, wyd. M. Biskup, K. Górski, Toruń 1955—1957 (cyt. dalej ASPK).

ginalnym (oparto się bowiem na materiale opublikowanym), ani też nie relacjonowano przebiegu obrad.

Ostatecznie w *Chronologii* uwzględniono wszystkie zjazdy, o których znaleziono wiadomości, czy to dzięki zachowanemu recesowi (diariuszowi) czy też — w przypadku jego braku — w korespondencji, którą towarzyszyła zjazdowi.

W nagłówku podano kolejny numer, miejsce zjazdu i w miarę możliwości czas jego trwania (daty skrajne).

Największe trudności nasuwała rubryka druga, w której starano się ustalić listę uczestników. W większości przypadków, gdy zachował się reces zjazdu, na jego początku podawano wykaz osób obecnych. W *Chronologii* wymieniano wtedy uczestników w zasadzie w kolejności przekazu, podając ich według godności lub sprawowanych urzędów, wychodząc z założenia, że w okresie, kiedy dopiero kształtował się sejmik pruski, a zwłaszcza Rada, rzeczą ważniejszą było sygnalizowanie osób według tytułów, a nie nazwisk. W ten sposób śledzić można ewolucję składu uczestników obrad, a zwłaszcza Rady. Często jednak niektórzy tylko z obecnych, przede wszystkim biskupi i wojewodowie, często kasztelanowie występowali z tytułami. Identyfikacja innych osób nie była prosta. Opierano się na ustaleniach P. Czaplewskiego⁸, zdając sobie doskonale sprawę z braków tego opracowania. Przy korzystaniu założono, że zawarte w nim dane odpowiadają rzeczywistości, natomiast milczenie nie zawsze było oznaką, że któryś z dostojników nie sprawował urzędu wcześniej. Dla ilustracji można przytoczyć sprawę Eberhardta Powerse. Występuje on na większości zjazdów od 1480 r., ale bez żadnej godności. Dopiero w 1485 r. figuruje przy jego nazwisku tytuł podkomorzego pruskiego⁹, zresztą tylko jednorazowo. Trudno przypuścić, by tytuł ten utrzymał się przez dłuższy czas, gdyż dziwaczne byłoby występowanie równocześnie podkomorzycy malborskiego, pomorskiego i pruskiego. Prawdopodobnie Powerse wcześniej, niż to zakłada P. Czaplewski (r. 1495)¹⁰, został podkomorzym chełmińskim. Jest to tym bardziej możliwe, gdyż podkomorzowie w spisach występują przeważnie bez tytułów. Ostatecznie więc tam, gdzie udało się ustalić na podstawie źródła, P. Czaplewskiego lub rozwiązań w indeksie godności uczestników zjazdu, podawano konsekwentnie ich tytuły. Osoby nie sprawujące godności ziemskich podawano według urzędów tylko w przypadku zaznaczenia tego w źródle.

⁸ P. Czaplewski, *Senatorowie świeccy, podskarbiowie i starostowie Prus Królewskich 1545—1772*, Toruń 1921.

⁹ *Akta Stanów Prus Królewskich*, t. 1, nr 200, s. 365: „Ebert Powersse, der danne ist der lande Prewsenn potkomorzy”.

¹⁰ P. Czaplewski, op. cit., s. 32.

W innych przypadkach sygnalizowano tylko ilość rycerzy wymienionych imiennie, zaznaczając ewentualną obecność innych, wzmiankowanych w recesie jako inni (*andren vonne Landen, pauci alii nobiles*). W kolejnej rubryce podawano, o ile zaznaczone to zostało przez pisarza, przez kogo zjazd został zwołany. Niestety wiadomości tego rodzaju są raczej skąpe. Każdą pozycję kończy nota bibliograficzna.

Raz jeszcze podkreślić należy, że opracowanie niniejsze traktujemy jako podstawę do dyskusji przy pełniejszym opracowaniu chronologii zjazdów stanów Prus Królewskich z lat 1466—1526. Niewątpliwie pomoże ona także do ustalenia zasad opracowywania chronologii sejmików generalnych Prus Królewskich dla całego okresu ich istnienia w latach 1526—1772.

ZESTAWIENIE ZJAZDÓW

1. Zjazd w Malborku 7—9 XI 1466

Obecni: gubernator — wojewoda elbląski — kasztelan chełmiński — 3 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich miast — poseł królewski.

Thunert, nr 2¹¹.

2. Zjazd w Elblągu 17—19 II 1467

Obecni: gubernator — wojewoda elbląski — kasztelan chełmiński — 3 starostów — przedstawiciele 3 wielkich miast — posłowie w. mistrza i miast Prus Krzyżackich.

Zjazd zwołany przez króla.

Thunert, nr 3.

3. Zjazd w Malborku 15—20 VI 1467

Obecni: 3 posłów królewskich — 3 wojewodów — kasztelan pomorski — inni przedstawiciele ziem — przedstawiciele 3 wielkich i małych miast.

Thunert, nr 7.

4. Zjazd w Malborku 29 VI 1467

Brak recesu. Wzmianki w recesie z 20 VI 1467.

Thunert, nr 8.

¹¹ Ponieważ w Prusach Królewskich było trzech wojewodów, tyłuż kasztelanów oraz podkomorzych jak również tyle wielkich miast, w przypadku gdy występowali wszyscy, wymieniono tylko ich liczbę. Natomiast liczbę kanoników z kapituły warszawskiej i chełmińskiej oraz małych miast, reprezentowanych na obradach, podawano wtedy, gdy można to było ustalić na podstawie źródła.

5. Zjazd w Elblągu 2—[7?] VIII 1467

Obecni: posłowie w. mistrza i miast Prus Krzyżackich — gubernator — wojewoda pomorski — 2 posłów królewskich — kasztelanowie chełmiński i pomorski — 4 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich i małych miast.

Zjazd zwołany przez gubernatora.

Thunert, nr 9.

6. Zjazd w Elblągu 1 XI 1467

Obecni: 3 posłów królewskich — biskup chełmiński — posłowie Zakonu — gubernator [i inni przedstawiciele ziem i 3 wielkich miast].

Thunert, nr 10.

7. Zjazd w Malborku 28 XI—4 XII 1467

Obecni: 3 posłów królewskich — biskup chełmiński — gubernator — wojewoda pomorski — kasztelanowie chełmiński i pomorski — podkomorzy pruski — przedstawiciele 3 wielkich miast.

Thunert, nr 11.

8. Zjazd w Gdańsku 18 VIII—5 XI 1468

Obecni: król — 4 członków rady królewskiej — biskup chełmiński — gubernator — wojewoda pomorski — kasztelanowie chełmiński i pomorski — 2 kanoników warmińskich — przedstawiciele 3 wielkich miast — opaci oliwski i pelpliński — księżna pomorska.

Zjazd zwołany przez króla.

Thunert, nr 13.

9. Zjazd w Malborku 12—26 IX 1468

Obecni: biskup chełmiński i inni dostojnicy [prawdopodobnie uczestnicy zjazdu w Gdańsku] — namiestnik w. mistrza — dostojnicy Zakonu.

Thunert, nr 14.

10. Zjazd sądowy w [?] 9—11 I 1469

Obecni: 2 posłów królewskich — gubernator — wojewodowie chełmiński i pomorski — opaci oliwski i pelpliński — 3 kasztelanów — 2 kanoników warmińskich — podkomorzy pruski — sędziowie ziemscy chełmiński i malborski — 2 rycerzy — inni nie wymienieni z nazwiska — przedstawiciele 3 wielkich miast i Braniewa.

Thunert, nr 17.

11. Zjazd w Elblągu i Malborku 21—23 II 1469

Obecni: gubernator — biskup chełmiński — wojewoda pomorski — kasztelan gdański — sędzia ziemski malborski — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast — mincerz krzyżacki — posłowie Królewca.

Uwaga: brak pełnej listy obecnych.

Thunert, nr 20.

12. Zjazd w Malborku 3—7 IX 1469

Obecni: 3 posłów królewskich — biskup chełmiński — gubernator — wojewoda chełmiński — opat oliwski — 3 kasztelanów — 2 kanoników warmińskich — sędziowie ziemscy malborski i gdański — 4 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast.

Thunert, nr 23.

13. Zjazd w Starogardzie Gdańskim (przed 28 I 1470)

Brak recessu. Wzmianka w liście rady toruńskiej do gdańskiej z 28 I 1470.

Thunert, nr 27.

14. Zjazd w Malborku 1—4 III 1471

Obecni: przedstawiciele 3 wielkich miast — biskup chełmiński — poseł królewski — wojewodowie chełmiński i malborski — 3 kasztelanów — przedstawiciele z wszystkich okręgów ziemskich i małych miast..

Thunert, nr 31.

15. Zjazd w Malborku 20 XII 1471

Obecni: biskup chełmiński — kasztelanowie elbląski i pomorski — przedstawiciele 3 wielkich miast — posłowie Zakonu.

Zjazd zwołany przez biskupa chełmińskiego.

Thunert, nr 37.

16. Zjazd w Grudziądzu 17—18 II 1472

Brak listy obecnych, ale występują: przedstawiciele 3 wielkich miast — poseł królewski — przedstawiciele małych miast [?] — posłowie ziemscy — poseł kapituły warmińskiej — wojewoda chełmiński — przysięgli żuławcy.

Thunert, nr 45.

17. Zjazd w Toruniu 14—16 III 1472

Brak pełnej listy obecnych: przedstawiciele 3 wielkich miast — biskup chełmiński — przedstawiciele ziemscy [? Landen] — wojewoda chełmiński.

Thunert, nr 49.

18. Zjazd w Elblągu 24 V—1 VI 1472

Brak pełnej listy obecnych: posłowie Zakonu — biskup chełmiński — poseł królewski — przedstawiciele Elbląga i Gdańska — inni nie do ustalenia uczestnicy.

Thunert, nr 57.

19. Zjazd w Kwidzynie 21—22 VI 1472

Brak listy obecnych: gubernator — kasztelanowie pomorski i chełmiński — przedstawiciele 3 wielkich miast i Grudziądza — poseł królewski.

Thunert, nr 66.

20. Zjazd w Elblągu ok. 18 VI 1472

Brak recessu. Wzmianki w instrukcji dla posłów gdańskich oraz korespondencji M. Tungena ze stanami.

Thunert, nr 70—72.

21. Zjazd w Tczewie 30 VII 1472

Brak recessu. Wzmianki w korespondencji Ścibora Bażyńskiego z radami Torunia i Gdańska.

Thunert, nr 73, 74.

22. Zjazd w Lidzbarku Warmińskim 15—23 IX 1472

Brak listy obecnych: podkomorzy pruski — przedstawiciele Elbląga i Gdańska — posłowie biskupa warmińskiego i inni.

Thunert, nr 86.

23. Zjazd w Elblągu 28 IX—1 X 1472

Obecni: 3 wojewodów — kasztelanowie chełmiński i pomorski — 2 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich miast i Malborka — 3 posłów królewskich — posłowie kapituły warmińskiej.

Thunert, nr 96.

24. Zjazd w Grudziądzu 29—30 X 1472

Obecni: 3 wojewodów — kasztelanowie chełmiński i pomorski — podkomorzy pruski — sędziowie ziemscy chełmiński i gdański — 8 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i 8 małych miast — poseł królewski.

Thunert, nr 103.

25. Zjazd w Toruniu 4—28 XII 1472

Obecni: król — świeccy i duchowni członkowie rady królewskiej — biskup chełmiński — 3 wojewodów — kasztelanowie chełmiński i pomorski — podkomorzy pruski — biskupi wójt Warmii — sędziowie ziemscy chełmiński i gdański — 6 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i małych [?] miast.

Uwaga: dostojnicy pruscy wymienieni zostali imiennie bez podania sprawowanego urzędu.

Thunert, nr 105.

26. Zjazd w Elblągu 2—8 II 1473

Obecni: gubernator — kasztelan chełmiński — podkomorzy pruski — przedstawiciele 3 wielkich miast — biskupi chełmiński i warmiński.

Zjazd zwołany na polecenie króla.

Thunert, nr 108.

27. Zjazd w Tczewie 4 IV 1473

Brak recessu. Wzmianki w listach Ścibora Bażyńskiego do rady gdańskiej.
Thunert, nr 114, 120.

28. Zjazd w Grudziądzu 9 VI 1473

Brak recessu. Wzmianki w listach Ścibora Bażyńskiego i Ottona Machwica do rady gdańskiej.
Thunert, nr 120, 121.

29. Zjazd w Elblągu 24 VI—1 VII 1473

Obecni: wojewodowie malborski i pomorski — opat oliwski — 3 kasztelanów — 7 nie wymienionych z nazwiska rycerzy — biskup warmiński — przedstawiciele 3 wielkich i 5 małych miast pruskich — posłowe kapituły warmińskiej i miast Warmii — poseł królewski.
Thunert, nr 124.

30. Zjazd w Kwidzynie 29 IX 1473

Brak recessu. Wzmianki w listach Ścibora Bażyńskiego i biskupa warmińskiego do rady gdańskiej.
Thunert, nr 135, 136.

31. Zjazd w Malborku 28 X—1 XI 1473

Obecni: wojewodowie malborski (gubernator) i pomorski — 3 kasztelanów — 2 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich miast — poseł królewski — poseł w. mistrza. Zjazd zwołany przez gubernatora na polecenie posła królewskiego.
Thunert, nr 138.

32. Zjazd w Elblągu w końcu XI 1473

Brak recessu. Wzmianka w liście Ścibora Bażyńskiego do rady gdańskiej.
Thunert, nr 142.

33. Zjazd w Kwidzynie 20 II 1474

Brak recessu. Wzmianki w listach Mikołaja Bażyńskiego do rady gdańskiej.
Thunert, nr 148, 149.

34. Zjazd w Malborku 24—28 II 1478

Obecni: biskup chełmiński — wojewoda malborski — kasztelanowie elbląski i pomorski — kanonik warmiński — 9 rycerzy nie wymienionych z nazwiska — przedstawiciele 3 wielkich i 4 małych miast.
Thunert, nr 151.

35. Zjazd w Malborku 26—[30?] IV 1474

Brak recessu. Wzmianki w liście Ścibora Bażyńskiego do rady gdańskiej, sprawozdaniu posłów gdańskich i recessie majowego zjazdu w Malborku.
Thunert, nr 160—162.

36. Zjazd w Malborku 8—10 V 1474

Obecni: biskup chełmiński — wojewodowie malborski i pomorski — 3 kasztelanów — 8 rycerzy nie wymienionych z nazwiska — przedstawiciele Gdańska i Elbląga — 2 posłów królewskich — posłowie Zakonu i stanów Prus Krzyżackich.
Thunert, nr 163.

37. Zjazd w Toruniu 29 V—9 VI 1474

Obecni: biskup chełmiński — członkowie koronnej rady królewskiej — 3 wojewodów — 3 kasztelanów — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast.
Uwaga: król przebywał w Nieszawie (tj. Dybowie).
Thunert, nr 164.

38. Zjazd w Malborku [X 1474]

Brak recessu. Wzmianki w listach Ottona Machwica i rady toruńskiej do rady gdańskiej.
Thunert, nr 171—173.

39. Zjazd w Gdańsku 27 XI 1474

Brak listy obecnych.
Thunert, nr 174.

40. Zjazd w Malborku 1 I 1476

Brak listy obecnych.
Thunert, nr 176.

41. Zjazd w Grudziądzu 9 II 1476

Brak recessu. Wzmianki w liście Ścibora Bażyńskiego do burmistrza gdańskiego i w streszczeniu recessu zjazdu z 1 I 1476.
Thunert, nr 176 i 177.

42. Zjazd w Malborku i Elblągu 1—11 V 1476

Obecni: król — biskup chełmiński — członkowie rady królewskiej — 3 wojewodów — wielu niewymienionych z nazwiska rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich i małych miast — posłowie w. mistrza — księżna pomorska z synem.
Thunert, nr 178.

43. Zjazd w Sztumie 17 V 1477

Brak recessu. Wzmianka w liście Ścibora Bażyńskiego do rady gdańskiej.
Thunert, nr 196.

44. Zjazd w Starogardzie Gdańskim przed 3 VI 1477

Brak recessu. Wzmianka w liście wójta Lęborka i Bytowa do rady gdańskiej.
Thunert, nr 198.

45. Zjazd w Malborku 29 VI 1477

Brak recessu. Wzmianka w liście Ścibora Bażyńskiego do rady gdańskiej.
Thunert, nr 199.

46. Zjazd w Malborku 7 X 1477

Brak recessu. Wzmianka w listach Ścibora Bażyńskiego do rady gdańskiej.
Thunert, nr 207 i 208.

47. Zjazd w Malborku 27 XII 1477

Brak recessu. Wzmianka w liście Ścibora Bażyńskiego do rady gdańskiej.
Thunert, nr 209.

48. Zjazd w Malborku 3 II 1478

Brak listy obecnych.
Thunert, nr 211.

49. Zjazd w Brześciu Kujawskim 22 II—11 III 1478

Obecni: członkowie rady królewskiej i rady pruskiej — brak listy uczestników,
z tekstu wynika, że był to raczej zjazd stanów a nie rady.

Zjazd zwołany przez króla.
Thunert, nr 212.

50. Zjazd w Grudziądzu 31 III—3 IV 1478

Obecni: członkowie rady królewskiej i pruskiej, prawdopodobnie i inni uczestnicy.

Zjazd zwołany przez króla.
Thunert, nr 214.

51. Zjazd w Grudziądzu 29 VI 1478

Brak recessu. Wzmianki w listach króla do Ścibora Bażyńskiego i tegoż do rady gdańskiej.

Thunert, 218 i 219.

52. Zjazd w Malborku 10 VIII 1478

Obecni: terrestres, civitates maiores et minores.
Thunert, nr 225.

53. Zjazd w Malborku [4 X] 1478

Brak recessu. Wzmianka w liście rady toruńskiej do gdańskiej.
Thunert, nr 236.

54.. Zjazd w Elblągu 26—30 X 1478

Obecni: przedstawiciele stanów pruskich i stanów Prus Krzyżackich. Brak listy uczestników.
Thunert, nr 240.

55. Zjazd w Toruniu [29 XI—7 XII] 1478

Brak recessu. Wzmianki w listach Ścibora Bażyńskiego do rady gdańskiej, stanów Prus Krzyżackich do gubernatora i rady toruńskiej do gdańskiej.
Thunert, nr 247, 248, 257, 258, 260.

56. Zjazd w Elblągu i Toruniu 29 XII 1478—12 I 1479

Obecni: wojewodowie malborski i pomorski — podkomorzy pruski — sędzia ziemski malborski — 4 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich miast — posłowie kapituły i stanów warmińskich — 4 posłów królewskich.
Thunert, nr 266.

57. Zjazd w Malborku 3—4 i 16—31 III 1479

Obecni: opaci pelpliński i oliwski — 3 wojewodów, kasztelanowie elbląski i pomorski — 10 rycerzy nie wymienionych z nazwiska — przedstawiciele 3 wielkich i 8 małych miast — poseł króla.
Thunert, nr 270.

58. Zjazd w Malborku 8 V 1479

Brak listy obecnych.
Thunert, nr 279.

59. Zjazd w Malborku 25—31 VIII 1479

Obecni: biskup warmiński — wojewoda pomorski — kasztelan elbląski — 1 rycerz — przeor oliwski — przedstawiciele 3 wielkich i 13 małych miast — 4 posłów królewskich.

Zjazd zwołany przez króla.
Thunert, nr 282.

60. Zjazd w Grudziądzu 1—6 I 1480

Obecni: 3 posłów królewskich — opat pelpliński — przeor oliwski — dr Ł. Wazzenrode — wojewodowie chełmiński i pomorski — kasztelanowie chełmiński i pomorski — 7 starostów — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i 7 małych miast.

Zjazd zwołany przez króla.
ASPK. I, nr 6.

61. Zjazd w Pasłęku 16—21 IV 1480

Obecni: posłowie Zakonu i stanów Prus Krzyżackich — wojewoda pomorski — 3 kasztelanów — podkomorzy malborski — 3 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. I, nr 15.

62. Zjazd w Elblągu 31 VII 1480

Streszczenie recessu. Obecni przedstawiciele stanów Prus Królewskich i Krzyżackich.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. I, nr 24.

63. Zjazd w Grudziądzu 8—11 VIII 1480

Obecni: 2 posłów królewskich — opat pelpliński — piwniczny oliwski — wojewoda pomorski — kasztelanowie chełmiński i pomorski — 5 starostów — 2 sędziów ziemskich — 3 chorążych — 1 cześnik — przedstawiciele 3 wielkich i 9 małych miast.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. I, nr 27.

64. Zjazd w Malborku 21—25 X 1480

Obecni: 2 posłów królewskich — opat pelpliński — wojewoda pomorski — 3 kasztelanów — 3 starostów — 3 sędziów ziemskich — 9 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i 9 małych miast.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. I, nr 33.

65. Zjazd w Malborku 29 XII 1480

Obecni: poseł królewski — wojewodowie malborski i pomorski — 7 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich i 9 małych miast.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. I, nr 45.

66. Zjazd w Malborku 14—15 II 1481

Obecni: administrator diecezji chełmińskiej — proboszcz w Nowym Stawie — wojewodowie malborski i chełmiński — kasztelan pomorski — 1 sędzia ziemski — 1 chorąży — 9 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. I, nr 46.

67. Zjazd w Elblągu 21—26 IV 1482

Obecni: biskupi warmiński i chełmiński — 3 posłów królewskich — wojewodowie malborski i chełmiński — 2 kanoników warmińskich — 2 kanoników chełmińskich — kasztelan pomorski — podkomorzy chełmiński — chorąży i sędzia ziemski chełmiński — inni nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast — posłowie Zakonu z w. mistrzem i stanów Prus Krzyżackich.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. I, nr 77.

68. Zjazd w Malborku 1—7 XI 1482

Obecni: opat pelpliński — wojewodowie chełmiński i malborski — namiestnik starosty malborskiego — kasztelan chełmiński — podkomorzy malborski — 6 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i 7 małych miast.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. I, nr 91.

69. Zjazd w Dzierzgoniu 23—27 I 1483

Obecni: poseł królewski — biskup chełmiński — wojewodowie chełmiński i malborski — podkomorzy chełmiński — 2 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich miast — posłowie Zakonu i stanów Prus Krzyżackich.

Zjazd zwołany na polecenie króla przez wojewodę malborskiego.

ASPK. I, nr 97.

70. Zjazd w Malborku 15—17 VI 1483

Obecni: wojewoda malborski — przedstawiciele 3 wielkich i 7 małych miast — 1 b. zaciężny [Jan Czołó] — rycerze [wspomniani ogólnikowo w trakcie obrad].

ASPK. I, nr 112.

71. Zjazd w Starogardzie Gdańskim 21—23 IX 1483

Obecni: wojewodowie malborski i pomorski — podkomorzowie pomorski i malborski — 2 starostów — 2 sędziów ziemskich — 2 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i 7 małych miast — poseł królewski.

ASPK. I, nr 123.

72. Zjazd w Grudziądzu 30 V — 1 VI 1484

Obecni: 3 wojewodów — 1 rycerz — 1 starosta — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. I, nr 148.

73. Zjazd w Tczewie 29—31 XII 1484

Obecni: wojewodowie malborski i chełmiński — kasztelan chełmiński — podkomorzy malborski — 2 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich miast.

Zjazd zwołany przez wojewodę malborskiego..

ASPK. I, nr 179.

74. Zjazd w Malborku 23—26 I 1485

Obecni: wojewoda malborski — kasztelanowie elbląski i gdański — podkomorzy malborski — 3 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast.

Zjazd zwołany przez wojewodę malborskiego.

ASPK. I, nr 181.

75. Zjazd w Toruniu 6 III — 19 IV 1485

Brak listy obecnych. Król z synami — członkowie rady królewskiej — biskupi warmiński i chełmiński — opat pelpliński — 2 posłów papieskich — 3 wojewodów — kasztelanowie elbląski i chełmiński — 3 podkomorzych — przedstawiciele wielkich i małych miast — w. mistrz — przedstawiciele stanów Prus Krzyżackich — inne niezidentyfikowane osoby.

ASPK. I, nr 200.

76. Zjazd w Grudziądzu 24 VI 1485

Obecni: poseł królewski — biskup chełmiński — wojewoda pomorski — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. I, nr 204.

77. Zjazd w Elblągu 13—17 VII 1485

Obecni: biskup warmiński — 2 kanoników warmińskich — posłowie stanów warmińskich — wojewoda pomorski — kasztelanowie chełmiński i elbląski — podkomorzy pruski — nieliczni rycerze nie wymienieni z nazwiska — przedstawiciele Torunia i Gdańska oraz niektórych małych miast.

ASPK. I, nr 205.

78. Zjazd w Elblągu 24—27 VIII 1485

Obecni: biskupi warmiński i chełmiński — 3 wojewodów — kasztelanowie chełmiński i elbląski — podkomorzowie malborski i pruski — 3 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. I, nr 209.

79. Zjazd w Malborku 17 XI 1485

Obecni: 3 wojewodów — przedstawiciele 3 wielkich miast i bliżej nie określani inni.

ASPK. I, nr 211.

80. Zjazd w Elblągu 12—14 XII 1485

Obecni: biskupi warmiński i chełmiński — 2 kanoników warmińskich — opat pelpliński — 3 wojewodów — „inni członkowie rady” — po 2 posłów z każdego okręgu ziemskiego — przedstawiciele 3 wielkich i wszystkich małych miast Prus Królewskich i Warmii — poseł królewski.

ASPK. I, nr 212.

81. Zjazd w Elblągu 13—18 XII 1486

Obecni: biskupi warmiński i chełmiński — 3 wojewodów — podkomorzy pruski — przedstawiciele 3 wielkich miast — w tekście dalsi przedstawiciele stanów.

ASPK. I, nr 228.

82. Zjazd w Malborku 19—20 II 1487

Obecni: biskup chełmiński — wojewodowie chełmiński i pomorski — kasztelan elbląski — opat pelpliński — przedstawiciele 3 wielkich miast — sekretarz biskupa warmińskiego — poseł królewski.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. I, nr 232.

83. Zjazd w Malborku 11—12 III 1487

Obecni: opat pelpliński — wojewodowie chełmiński i pomorski — kasztelanowie elbląski i gdański — podkomorzowie malborski i pomorski — przedstawiciele 3 wielkich miast — 2 posłów królewskich.

ASPK. I, nr 236.

84. Zjazd w Elblągu 1—4 IV 1487

Zaproszeni: prałaci, wojewodowie, kasztelanowie, rycerze i ogół szlachty, wielkie i małe miasta.

Obecni: biskup chełmiński — opat pelpliński — wojewodowie chełmiński i pomorski — 3 kasztelanów — podkomorzowie malborski i pomorski — 3 sędziów ziemskich — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i 9 małych miast — poseł biskupa warmińskiego.

ASPK. I, nr 241.

85. Zjazd w Elblągu 14—18 IX 1487

Obecni: biskupi warmiński i chełmiński — opat pelpliński — przeor oliwski — 3 wojewodów — kasztelanowie chełmiński i gdański — podkomorzowie pomorski i pruski — 2 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i małych miast — poseł królewski.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. I, nr 252.

86. Zjazd w Grudziądzu 26—28 III 1488

Obecni: biskup chełmiński — opat pelpliński — 2 posłów biskupa warmińskiego — wojewoda chełmiński — podkomorzowie pomorski i pruski — 2 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. I, nr 261.

87. Zjazd w Elblągu 29 VI 1488

Brak recessu. Wzmianki w korespondencji rad gdańskiej i toruńskiej.

ASPK. I, nr 269 i 270.

88. Zjazd sądowy w Dzierzgoniu 3 VII 1488

Streszczenie recessu. Obecni przedstawiciele stanów Prus Królewskich i Krzyżackich.

ASPK. I, nr 272.

89. Zjazd w Elblągu 13—17 XII 1488

Obecni: poseł królewski — biskupi warmiński i chełmiński — wojewodowie malborski i chełmiński — kasztelan elbląski — podkomorzy pruski — 2 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich miast.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. I, nr 282.

90. Zjazd w Elblągu 15—18 III 1489

Obecni: biskup chełmiński — opat pelpliński — wojewodowie chełmiński i pomorski — kasztelanowie chełmiński i elbląski — podkomorzy pomorski — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast i Malborka — 3 posłów królewskich.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. II, nr 10.

91. Zjazd w Tczewie 26—30 IV 1489

Obecni: biskup chełmiński — opat pelpliński — wojewodowie malborski i pomorski — kasztelanowie chełmiński i elbląski — 3 podkomorzonych — 2 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i 6 małych miast — 2 posłów biskupa warmińskiego oraz posłowie stanów warmińskich — 2 posłów królewskich.

ASPK. II, nr 18.

92. Zjazd w Grudziądzu 31 V — 2 VI 1489

Obecni: biskup chełmiński — wojewodowie chełmiński i pomorski — kasztelan chełmiński — podkomorzowie pomorski i pruski — 4 rycerzy — przedstawiciele 3 wielkich miast — 2 kanoników warmińskich — posłowie stanów warmińskich.

ASPK. II, nr 27.

93. Zjazd w Grudziądzu 23—25 VIII 1489

Obecni: biskup chełmiński — wojewodowie malborski i chełmiński — kasztelan chełmiński — podkomorzy pruski — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast.

Zjazd zwołany przez wojewodę pomorskiego.

ASPK. II, nr 50.

94. Zjazd w Tczewie 29 IX — 3 X 1489

Obecni: biskup chełmiński — opat pelpliński — 3 wojewodów — kasztelanowie chełmiński i elbląski — 3 podkomorzonych — 7 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast i Malborka — 3 posłów królewskich.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. II, nr 58.

95. Zjazd w Grudziądzu 3—5 I 1490

Obecni: wojewoda malborski — podkomorzy pruski — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. II, nr 62.

96. Zjazd w Grudziądzu 27—28 II 1490

Obecni: biskup chełmiński — przedstawiciele kapituły chełmińskiej — 3 wojewodów — kasztelan chełmiński — 3 podkomorzych — sędzia ziemski chełmiński — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. II, nr 71.

97. Zjazd w Grudziądzu 20—21 VI 1490

Obecni: biskup chełmiński — wojewodowie malborski i pomorski — kasztelanowie chełmiński i elbląski — 3 podkomorzych — sędzia ziemski chełmiński — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. II, nr 86.

98. Zjazd w Grudziądzu 27—29 VII 1490

Obecni: biskup chełmiński — opat oliwski z kapelanem — 1 cysters — 3 wojewodów — kasztelanowie chełmiński i gdański — przedstawiciele 3 wielkich miast — poseł królewski.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. II, nr 90.

99. Zjazd w Tczewie 7—11 IX 1490

Obecni: opaci pelpliński i oliwski — 3 wojewodów — kasztelanowie elbląski i gdański — podkomorzowie malborski i pomorski — 5 sędziów ziemskich — 5 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i 10 małych miast — poseł królewski.

Zjazd zwołany przez króla.

ASPK. II, nr 93.

100. Zjazd w Grudziądzu 10—14 X 1490.

Obecni: biskup chełmiński — wojewodowie malborski i pomorski — kasztelan chełmiński — podkomorzowie malborski i pruski — 6 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i 7 małych miast.

ASPK. II, nr 96.

101. Zjazd w Grudziądzu 31 X — 5 XI 1490

Obecni: biskup chełmiński — przeor oliwski — opat pelpliński — wojewoda chełmiński — inni uczestnicy nie wymienieni z nazwiska — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. II, nr 102.

102. Zjazd w Tczewie 1—4 I 1491

Obecni: 3 wojewodów — kasztelanowie malborski i elbląski — podkomorzowie malborski i pomorski — 3 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i małych miast.

ASPK. II, nr 113.

103. Zjazd w Grudziądzu 6—8 III 1491

Obecni: biskup chełmiński — wojewodowie chełmiński i pomorski — podkomorzy pruski — sędzia ziemski chełmiński — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. II, nr 125.

104. Zjazd w Dzierzgoniu 17—20 IV 1491

Obecni: biskup chełmiński — wojewoda malborski — kasztelan elbląski — podkomorzowie pomorski i pruski — sędzia ziemski chełmiński — przedstawiciele 3 wielkich miast — biskup warmiński — 4 kanoników warmińskich.

ASPK. II, nr 133.

105. Zjazd w Grudziądzu 29—31 V 1491

Obecni: biskup chełmiński — 3 wojewodów — 3 podkomorzonych — sędzia ziemski chełmiński — przedstawiciele 3 wielkich miast — kanonicy warmińscy.

ASPK. II, nr 141.

106. Zjazd w Grudziądzu 29 VI — 2 VII 1491

Obecni: biskup chełmiński — 3 wojewodów — kasztelan chełmiński — 3 podkomorzonych — 4 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich miast.

ASPK. II, nr 149.

107. Zjazd w Grudziądzu 21—24 IX 1491

Obecni: biskup chełmiński — 3 wojewodów — kasztelan chełmiński — podkomorzy malborski — przedstawiciele 3 wielkich i małych miast — poseł królewski.

ASPK. II, nr 161.

108. Zjazd w Grudziądzu 20 XI 1491

Brak recessu.

Zjazd zwołał biskup chełmiński.

ASPK. II, nr 172.

109. Zjazd w Tczewie 1—4 I 1492

Obecni: biskup chełmiński — wojewodowie malborski i pomorski — kasztelanowie gdański i elbląski — podkomorzowie chełmiński i pomorski — 3 sędziów ziemskich — liczni inni „z ziem” — przedstawiciele 3 wielkich miast — poseł królewski — kanonicy warmińscy.

ASPK. II, nr 176.

110. Zjazd w Tczewie 8—9 IV 1492

Obecni: biskup chełmiński — wojewoda malborski — podkomorzowie malborski i pomorski — przedstawiciele 3 wielkich i małych miast — kanonicy warmińscy.

Zjazd zwołany przez wojewodę chełmińskiego, który jednak na zjazd nie przybył.

ASPK. II, nr 184.

111. Zjazd w Grudziądzu 27—29 V 1492

Obecni: biskup chełmiński — 3 wojewodów — kasztelan chełmiński — 3 podkomorzych — 4 rycerzy — nie wymienieni z nazwiska rycerze — przedstawiciele 3 wielkich i małych miast — 2 kanoników warmińskich.

ASPK. II, nr 190.

Irena Janosz-Biskupowa

DIE CHRONOLOGIE DER STÄNDETAGE KÖNIGLICH-PREUSSENS
IN DEN JAHREN 1466—1492

(Zusammenfassung)

In den letzten Jahren werden die Forschungen über den Parlamentarismus, darunter auch über ständische Vertretungen, intensiver betrieben, wobei die Bearbeitung ihrer Chronologie sich als notwendig herausstellte. Darunter gehört auch die Chronologie der Stände- und Landtage von Königlich- (Polnisch)- Preußen. Zunächst wurden mit diesen Forschungen die ersten 25 Jahre (1466—1492) der Ständetage erfaßt. Es sollen dabei Material für eine Diskussion über die Methode der Bearbeitung einer Chronologie für die gesamte Zeit des Bestehens einer ständischen Vertretung Königlich-Preußens (1466—1772) gewonnen und zugleich die damit verbundenen Fragen aufgestellt werden.

Aufgrund der veröffentlichten Akten der Ständetage (hrsg. von F. Thunert, K. Górski und M. Biskup) wurden in dem genannten Zeitraum 111 Tagungen festgestellt. Die Daten, über die wir bereits für jede Tagung verfügen, lassen schon jetzt Fragen beantworten, wie z. B.: wie oft die Ständetage zusammengerufen wurden, wie lange sie dauerten (es bestehen große Unterschiede in dieser Hinsicht zwischen einzelnen Tagungen) und, wo sie stattfanden. Am wichtigsten sind die Angaben, die eine Wiederherstellung der Entwicklung des Preußischen Rats und der Vertretung der Ritterschaft an den Ständetagen zulassen.